

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy**

Bydgoszcz, dnia 10.2009 r.

P/09/108

LBY- 410-04-02/2009

**Pan
Konrad Mikołajski
Prezes Zarządu
Zakładów Chemicznych „ZACHEM”
S.A.
ul. Wojska Polskiego 65
85-825 Bydgoszcz**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2007 r., Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy przeprowadziła w III kwartale 2009 r. w Zakładach Chemicznych ZACHEM S.A. w Bydgoszczy, zwanych dalej „Zakładem” lub „Spółką” kontrolę realizacji zadań w zakresie zapobiegania poważnym awariom zagrażającym środowisku za okres od 01.01.2006 r. do 30.06.2009 r.

W związku z kontrolą, której wyniki zostały przedstawione w protokole, podpisanym 25.09.2009 r., Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy na podstawie art. 60 ustawy o NIK przekazuje Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy pozytywnie ocenia działalność Spółki w zakresie realizacji zadań dot. zapobiegania poważnym awariom zagrażającym środowisku, mimo stwierdzonych nieprawidłowości.

W momencie wejścia w życie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw¹, dalej

---

¹ Dz. U. Nr 100, poz. 1085 ze zm.

zwanej ustawą wprowadzającą, działalność Zakładu związana była ze stosowaniem, magazynowaniem i produkcją m. in. takich wyrobów jak: toluen, nitroza, chlorek allilu, chlor, fosgen, propylen, epichlorohydryna, TDA, TDI, pianka PUR w ilościach kwalifikujących Spółkę zgodnie z art. 248 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska², dalej zwanej ustawą – Prawo ochrony środowiska, do zakładu o dużym ryzyku wystąpienia awarii.

Wyżej wymienione substancje znajdowały się w następujących instalacjach: 1) produkcji pianki poliuretanowej, 2) produkcji dinitrotoluenu, 3) produkcji epichlorohydryny, 4) produkcji i magazynowania chloru, 5) produkcji fosgenu ze zbiornikiem awaryjnym, 6) instalacji produkcji toluilenodiaminy i toluilenodiizocyanianu.

1. Ustalono, że Zakład w wymaganych terminach przekazał do Kujawsko-Pomorskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP oraz do wiadomości Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy:

- zgłoszenie zakładu, o którym mowa w art. 250 ustawy Prawo ochrony środowiska, pismem z dnia 18.03.2002 r. (L.dz. TP/23/02),
- program zapobiegania poważnym awariom, o którym mowa w art. 251 ustawy Prawo ochrony środowiska, pismem z dnia 20.09.2002 r. (L.dz. TP/77/02) oraz pismem z dnia 12.12.2002 r. (L.dz. TP/89/02),
- raport o bezpieczeństwie, o którym mowa w art. 253 ustawy – Prawo ochrony środowiska, pismem z dnia 27.06.2003 r. (L.dz. TP/125/2003),
- wewnętrzny plan operacyjno-ratowniczy, o którym mowa w art. 260 ustawy Prawo ochrony środowiska, pismem z dnia 27.06.2003 r. (TP/125/2003).

Powyższe działania były zgodne z ustawą wprowadzającą.

2. Zgodnie z art. 261 ust. 3 ustawy – Prawo ochrony środowiska Zakład przeprowadził dwukrotnie ćwiczenia wewnętrznego planu operacyjno ratowniczego. Pierwsze ćwiczenia miały miejsce 19.06.2006 r. w Zakładzie Epichlorohydryny, kolejne ćwiczenia odbyły się 17.09.2009 r. w Centrum Biznesowym Pianek. Z posiadanych dokumentów wynikało, że zgodnie z art. 261 ust. 3 ustawy – Prawo ochrony środowiska Zakład dokonywał aktualizacji wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego, natomiast niezgodnie z art. 261 ust. 4 nie zawiadomiono niezwłocznie Kujawsko-Pomorskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP o przeprowadzonej analizie wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego i o jej rezultatach. I

---

² Dz.U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150 z późn. zm.

tak: odnośnie pierwszych ćwiczeń informacja o analizie została przekazana do właściwego organu PSP dopiero pismem z dnia 16.10.2007 r., natomiast informacja o kolejnych ćwiczeniach nie została przekazana do Kujawsko-Pomorskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP, a jedynie do Komendy Miejskiej PSP w Bydgoszczy pismem z dnia 18.09.2008 r. i do wiadomości WIOŚ. Za nieprzekazanie informacji o pierwszych ćwiczeniach odpowiedzialny był w tym okresie – Główny Inżynier Ruchu i Bezpieczeństwa, a za nieprzekazanie informacji o drugich ćwiczeniach odpowiedzialny był Główny Specjalista ds. Ruchu i Bezpieczeństwa Technicznego.

3. Pozytywnym zjawiskiem był fakt, że Zakład w okresie objętym badaniem co rok przekazywał do Kujawsko-Pomorskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP oraz do wiadomości Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, w wymaganych terminach wykazy zawierające dane o rodzaju i kategorii i ilości substancji niebezpiecznych znajdujących się na terenie Zakładu wg stanu na dzień 31 grudnia każdego roku.

4. Prawidłowo w odniesieniu do wdrożonego systemu bezpieczeństwa, o którym mowa w art. 252 ustawy Prawo ochrony środowiska, Zakład realizował następujące działania:

- określenie obowiązków pracowników odpowiedzialnych za działania na wypadek awarii przemysłowej na wszystkich poziomach organizacji. W raporcie o bezpieczeństwie określone zostały zasady postępowania oraz obowiązki pracowników, Dyspozytora Przedsiębiorstwa, Głównego specjalisty ds. Ratownictwa chemicznego oraz Prezesa, którego obowiązkiem było powołanie Sztabu Akcji Ratowniczej w przypadku awarii wykraczającej poza teren Zakładu,

- określenie i realizacja programu szkoleniowego oraz zapewnienie szkolenia pracowników odpowiedzialnych za działania na wypadek awarii. W Zakładzie realizowano cykl szkoleń obejmujących szkolenia wstępne, szkolenie okresowe dla pracowników na stanowiskach robotniczych, szkolenie okresowe dla osób kierujących pracownikami, szkolenia specjalistyczne,

- dokonywanie systematycznej oceny prawdopodobieństwa wystąpienia i skutków potencjalnej awarii m. in. poprzez:

- przeglądy techniczne maszyn i urządzeń, budynków dokonywane przez Inspektorów Urzędu Dozoru Technicznego zbiorników ciśnieniowych, zbiorników z substancjami niebezpiecznymi, rurociągów technologicznych,

- przeglądy dokonywane przez specjalistów Działu Nadzoru Technicznego i Inwestycji w zakresie prawa budowlanego,
- przeglądy Inspektorów Transportu Dozoru Technicznego zbiorników do przewożenia materiałów niebezpiecznych,
- ocenę ryzyka zawodowego,
- ocenę skutków potencjalnych awarii poprzez symulację w programie komputerowym (w czasie trwania ćwiczeń ratowniczo-gaśniczych) dokonywaną przez Specjalistę ds. nadzwyczajnych zagrożeń i bezpieczeństwa technicznego,
- kontrole Doradcy ds. przewozu drogowego (ADR) i kolejowego (RID) materiałów niebezpiecznych.

- opracowanie dla każdej pracującej instalacji Opis Procesu Technologicznego (OPT), który zawierał charakterystyki surowców i produktów, wymaganych parametrów i wpływu odchyień na przebieg procesu, opisu zapobiegania powstaniu i usuwaniu zaburzeń w procesach produkcyjnych. Instrukcje ruchowe i eksploatacji określały sposoby prób testowych alarmów i urządzeń bezpieczeństwa, zasady uruchamiania i wyłączenia instalacji, normalnej eksploatacji i konserwacji,

- wydanie w Zakładzie Zarządzenia określającego sposób postępowania w przypadku konieczności zmian w procesie przemysłowym (Zarządzenie Nr 33/VI/53/01 z dnia 31.10.2001 r. i Zarządzenie nr 19/VII/28/00 z dnia 25.05.2000 r. wraz z Zarządzeniem nr 23/VII/37/02 z dnia 07.05.2002 r.),

- prowadzenie całodobowego monitoringu produkcji na poszczególnych instalacjach produkcyjnych. Ponadto w pobliżu Zakładu pracowała automatyczna stacja monitoringu powietrza atmosferycznego, której parametry na bieżąco odczytywane były przez Dyspozytora Przedsiębiorstwa,

- dokonywanie w związku z realizacją wymogów zawartych w art. 261 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, analizy przewidywanych sytuacji awaryjnych służących opracowaniu planów operacyjno-ratowniczych oraz analizy planów operacyjno-ratowniczych natomiast systematyczną ocenę programu zapobiegania awariom dokonywano w związku z realizacją obowiązków wynikających z treści art. 251 ust. 2 pkt 4. ww. ustawy.

5. W dniu 07.02.2007 r. dokonano sprzedaży instalacji produkcji systemów poliuretanowych jako zorganizowanej części przedsiębiorstwa Spółki. Tym samym nastąpiło zmniejszenie niektórych ilości substancji niebezpiecznych:

- TDI (Rakotwórczy kat. 3; Xi, T+;R:40-26-36/37/38-42/43-52/53), rakotwórczej, bardzo toksycznej i niebezpiecznej dla środowiska o 10 Mg,
- Desmoduru T-100 (Rakotwórczy Kat. 3; T+; R:26-36/37/38-40-42/43-52/53) rakotwórczej, bardzo toksycznej i niebezpiecznej dla środowiska o 1 Mg,
- Izocynu TBA – 40 (T+;R:26/37/38-40-42/43) o 2,5 Mg

Zarząd Spółki w dniu 26.01.2007 r. podjął uchwałę w sprawie zmian w Regulaminie organizacyjnym, gdzie m. in. dokonano przekształcenia Zakładu Pianek w Centrum Biznesowe Pianek, czym spowodowano utworzenie struktury organizacyjnej*, podległej bezpośrednio Zarządowi. Regulamin zatwierdzono uchwałą Rady Nadzorczej w dniu 08.02.2007 r. Powyższe zmiany (faktycznie zmiany w ruchu Zakładu) nie znalazły – zgodnie z wymaganymi terminami określonymi w ustawie Prawo ochrony środowiska – odzwierciedlenia w takich dokumentach jak aktualizacja:

- zgłoszenia zakładu o dużym ryzyku powstania awarii. Zgodnie z art. 250 ust. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska powyższe zmiany powinny zostać zgłoszone właściwemu organowi PSP w terminie 14 dni przed ich wprowadzeniem. Wymagana aktualizacja obejmująca powyższe zmiany miała miejsce dopiero 7 grudnia 2007 r.,
- programu zapobiegania poważnym awariom. Aktualizacja obejmująca powyższe zmiany została zrealizowana dopiero 7 grudnia 2007 r. , tj. niezgodnie z treścią art. 257 ww. ustawy, który stanowi m. in. że przed dokonaniem powyższych zmian należało przeprowadzić analizę programu zapobiegania poważnym awariom,
- raportu o bezpieczeństwie. Aktualizacja obejmująca powyższe zmiany została zrealizowana dopiero 27.12.2007 r., tj. niezgodnie z treścią art. 257 ww. ustawy, gdzie zapisano, m.in. że przed dokonaniem powyższych zmian należało przeprowadzić analizę raportu o bezpieczeństwie.

6. W okresie objętym kontrolą miały miejsce dwie poważne awarie (09.10.2008 r. i 15.12.2008 r.). Niezgodnie z art. 264 pkt 1 ustawy Prawo ochrony środowiska nie powiadomiono o tych zdarzeniach komendanta wojewódzkiego PSP, a jedynie komendanta miejskiego PSP. Odpowiedzialnym za te nieprawidłowości był Główny Specjalista ds. Ruchu i Bezpieczeństwa.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

---

* rozliczającej niezależnie przychody i koszty i wynik finansowy brutto

1. Podjęcie czynności zmierzających do opracowania procedury zapewniającej terminowe wykonywanie obowiązku o którym mowa w art. 250 ust. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska, programu zapobiegania poważnym awariom i raportu o bezpieczeństwie, terminowe przeprowadzanie analiz, o których mowa w art. 257 ust. 1 Prawo ochrony środowiska.

2. Wyegzekwowanie od osób odpowiedzialnych działań związanych z obowiązkami Zakładu dot. konieczności terminowego informowania właściwych organów o przeprowadzanych analizach i ćwiczeniach wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego, a także konieczności informowania właściwych organów o zaistniałych poważnych awariach przemysłowych na terenie Zakładu.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Zarząd Spółki w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Zarządowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen i uwag zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o której mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.